

Muzej Timočke bune

Muzej Timočke bune, otvoren je 1983. godine na stogodišnjici Timočke bune kao dependans Narodnog muzeja Zaječar. Zgrada stare apsane u Boljevcu u kojoj su tokom bune bili zatvoreni pobunjenici iz celog crnorečkog kraja, rekonstruisana je i adaptirana u muzejski prostor. Projekat konzervatorsko - restauratorskih radova s ciljem da se izvrši sanacija i osposobljavanje objekta za njegovu novu namenu, radio je Zavod za zaštitu spomenika kulture iz Niša. Muzej je od 15. maja 1980. godine pod zaštitom Zavoda za zaštitu spomenika kulture.

Apsana je izgrađena posle 28. februara 1860. godine, kada je knez Miloš Obrenović proglasio Boljevac sedištem sreza. Javni objekti kao što su apsana i crkva čija je izgradnja završena 1861. godine, bile su neophodne institucije za novo administrativno sedište koje je Boljevac imao. U zgradi apsane bila je koncentrisana sva upravna i sudska vlast.

Postavka muzeja prati stanje pred Timočku bunu, početak bune, borbu narodne i stajaće vojske, organizaciju vojske 80-ih godina 19. veka, stanje stanovništva s kraja 19. veka, najznačajnije ličnosti vezane za bunu, pre svega vođe bune, sve do ugušenje bune oličenog u Prekom sudu. Muzej sadrži bogatu kolekciju dokumenata iz 1883. godine kao što su Zakon o ustrojstvu vojske, Ukaz o razrešenju vlade Milana Piroćanca i postavljanju vlade Nikole Hristića, pismo komandanta čestobrodničkog odreda, pukovnika Mihajla Srećkovića glavnom komandantu stajaće vojske, Smrtne presude Prekog suda pojedinim vođama pokreta, i mnoga druga. Pored dokumentacije, najveći deo zbirke Muzeja predstavljaju fotografije ličnosti koje su odigrale presudnu ulogu u Timočkoj buni: kralj Milan Obrenović, za vreme čije vladavine je donet Zakon o ustrojstvu vojske 1883. godine nakon čega je usledilo oduzimanje oružja od vojnika što je dovelo do pobune, zatim fotografije najistaknutijih vođa bune i važnih ličnosti koje su učestvovala u samoj buni, kao što su Milija Petrović, Dobrosav Petrović, Ljuba Didić, Aca Stanojević, Ljuba Božinović, Vladimir Zebić i mnogi drugi. Veliki deo Muzeja predstavljaju ilustracije sa prikazima seljaka iz tog perioda, narodne vojske, stajaće vojske i događaja kao što su: “Predavanje oružja”, “Čitanje vladine naredbe i poziv na izručenje oružja”, “Napad stajaće vojske na narod i narodnu

vojsku kod Banjske klisure” i mnoge druge ilustracije iz perioda Timočke bune koje omogućavaju njegovo bolje “čitanje”. Svoje mesto u postavci našla je malobrojna umetnička zbirka sa akvarelima i crtežima, takođe vezanim za Timočku bunu, pre svega za značajna mesta okupljanja, kao što su akvareli D. Miškovića: akvarel sa izgledom seoske mehane u selu Lukovu pred kojom su sredinom oktobra 1883. godine počeli nemiri pobunjenika, akvarel sa izgledom zgrade opštine u Krivom viru, i crtež sa izgledom apsane, istog autora, zatim crtež E. Dekera sa izgledom ulice u Banji, zatim njegov crtež sa prikazom zgrade u kojoj je održan dogovor pre izbijanja bune i dr. Dok nam bogata zbirka fotografija prikazuje “Panoramu visa “Stolica” gde je bila ulogorena boljevačka, pobunjenička vojska”, Panorama Gramade, Knjaževca, Zaječara i drugih mesta značajnih za Timočku bunu, zatim karte sa prikazom kretanja narodne i stajće vojske. Pored toga zbirka sadrži predmete i oružje iz tog perioda, kao i medalje koje ustanovio kralj Milan, (orden Belog orla i orden Svetog save). U Muzeju je izložen i deo zavičajne zbirke gde se mogu videti preslice, stare vunene čarape, kao i tradicionalno posuđe.

Muzej timočke bune nam pruža jedan kompletan uvid u razvoj i delovanje Timočke bune, sve do njenog sloma ali takođe nas upućuje u način života i razmišljanja ljudi s kraja 19. veka. Priča je praćena dokumentacijom i ilustracijom ovog značajnog događaja - Timočke bune koja je nastala kao reakcija na birokratsku vladu i apsolutistički način vladavine Milana Obrenovića. Buna je postala jedan logičan sled događaja, iako se često naziva seljačkom bunom, ovu bunu je zapravo, podigla intelektualna elita Boljevačkog sreza, učitelji i sveštenici, od kojih je većina, svoju težnju za oslobođenjem od birokratske vlasti, platila životom, smrtnom presudom i streljanjem na Kraljevici, zato ovaj muzej podignut u Boljevcu, mestu u čijem je srezu buna počela, predstavlja spomenik jednom tragičnom događaju ali isto tako i uspomenu na ljude, koji su dali svoje živote boreći se za bolje sutra.

Već više od 30 godina Muzej prikuplja, čuva i prikazuje muzejsku građu kojom se ilustruje Timočka buna.

Muzej Timočke bune je od velikog značaja za istoriju Boljevca ali isto tako i za celokupnu nacionalnu istoriju i kao takav zaslužuje istaknuto mesto u boljevčkom kulturnom životu a i šire.

Do sada su Muzej Timočke bune posetili mnogi ljubitelji istorije iz raznih zemalja sveta kao što su: Sjedinjene Američke Države, Slovenija, Makedonija, Rumunija, Bugarska, Kanada, i druge, i naravno iz cele Srbije, kao i lokalne televizijske ekipe i ekipa RTS-a tokom snimanja emisija „S Tamarom u akciji“ i „SAT patrola“. Pored toga Muzej Timočke bune je našao svoje mesto i na BBC-jevom portalu za Srbiju povodom obeležavanja 137 godina od izbijanja Timočke bune.

Putem društvenih mreža u Muzeju Timočke bune organizovane su virtuelne posete s obzirom na epidemiološku situaciju.

O dešavanjima u Muzeju Timočke bune zainteresovani se mogu informisati putem sajta Kulturnog centra Boljevac <https://www.kocboljevac.org.rs/> kao putem facebook stranice “Muzej Timočke Bune Boljevac”.

Dragana Dragotić
kustos Muzeja Timočke bune